

Riksdagen har för nående af nämnda ändamål ansett en närmare undersökning böra komma till stånd, än som kunnat inom Riksdagen verkställas.

Med stöd af hvad sålunda anförts, får Riksdagen anhålla, att Eders Kungl. Maj:t täcktës låta utreda, huruvida icke hvad i 2 § andra stycket i lagen angående stadsplan och tomtindelning finnes stadgadt om jämkning af stadsplan samt i 3 § andra stycket om fastställande af sättet för byggnadstomternas användning och af tomtindelning, må gifvas motsvarande tillämpning i fråga om sådana områden, som afses i 37 § nämnda lag, äfvensom för Riksdagen framlägga det förslag, hvartill utredningen kan gifva anledning.

Stockholm den 21 mars 1911.

Med undersåtlig vördnad.

Nr 48.

Uppläst och godkänd hos Första Kammaren den 21 mars 1911.
 — — — — Andra Kammaren den 21 — — —

Riksdagens skrifvelse till Konungen, i anledning af väckt motion om ändrad lydelse af 14 kap. 22 § strafflagen.

(Lagutskottets utlåtande nr 19.)

Till Konungen.

Vid innevarande riksdag har enskild motionär af anförda skäl hemställt om sådan ändring i 14 kap. 22 § strafflagen, att ordet »foster» i samma § skulle utbytas mot ordet »barn».

Den äldre svenska rätten såg i barnamord en särskild svår förbrytelse och straffade i enlighet därmed sådant brott såsom kvalificerad mord. Ännu 1734 års lagstiftare ansågo, att barnamord borde be-

straffas med yttersta stränghet. Uti 16 kap. missgärningsbalken, som handlade om barnamord i egentlig mening, stadgades sålunda: »Kona, som af olofflig beblandelse warder hafwande, och thet ej uppenbarar för födslen, söker enslighet vid sielfwa födslen, och thereafter lägger fostret å lön; hon skall halshuggas och å båle brännas, ehwad hon föregifwer fostret wara dödt födt eller ej fullgångit. Warder thet genast framskaffadt, och pröfwes thet ej fullgångit vara, eller finnes ej något wåldsamt tekn therå; tå straffes modren med ris, fängelse eller arbete; plichte ock thertill för lägersmålet.» Om den af olofflig beblandelse hafvande kvinnan, som dödat barnet, ej sökt enslighet vid födseln eller ej därföret förhemligat sitt tillstånd, undslapp hon med straff såsom för mord af föräldrar å barn enligt 14 kap. 1 §, hvilket lagrum föreskref mistning af högra handen såsom skärpning i dödsstraffet.

Upplysningstidehvarfvets friare åskådning medförde emellertid så småningom en omhvälfning äfven å nu ifrågavarande område. Med öppen blick för de särskilda omständigheter, som äro förknippade med barnamord, framhölls snart såsom en plikt för lagstiftaren att vid straffets bestämmande taga hänsyn till de förklarliga motiv, som kunna inverka på barnamörderskan, äfvensom därtill att kvinnan vid förbrytelsens begående kunde anses mindre tillräknelig på grund af den genom födseln framkallade sinnesförfattningen.

Det första steget till behjärtande af dessa synpunkter i vårt land togs, då konung Gustaf III dels genom nådigt bref den 17 oktober 1778 utfärdade åtskilliga ännu gällande påbud för förbättrande af de kvinnors ställning, som framfödt oäkta barn, dels ock för Riksdagen nämnda år framlade ett förslag om strafflindring för barnamord, i hvars motivering bland annat yttrades, hurusom man kunde hafva att söka motiven till barnamordet i en falsk uppfattning om heder och en illa förstådd fruktan för vanära, äfvensom att barnamordet icke kunde förhindras genom dödsstraffet, enär detta ofta af kvinnan ansåges som enda utvägen att på en gång varda både skam och bekymmer kvitt. Att tiden emellertid ännu icke var fullt mogen för genomförande af en dylik reform framgår af ett utlåtande från ständerna af samma år, däri yttrades, hurusom vid barnamord understundom inträffade sådana omständigheter, »som göra detsamma till ett af de grufveligaste mord, hvartill någon emot alla naturens och mänsklighetens band kan låta sig föras, hvaremot icke eller sällan sådana händelser, skäl och konsiderationer sig förete, som kunna göra brottet hos en för barnamord anklagad kvinna sådant, att hon synes berättigad till medlidande, nåd och förskoning. Hvad således angår ett rätteligen så kalladt barna-

mord, där en stadgad vilja, uppsåt och våldsam fullbordan sammanstämma, så hafva Riksens ständer hållit betänkligt att styrka till ändring uti hvad lagen därom stadgar, men instämma med Kungl. Maj:ts nådiga proposition, då sådana omständigheter förekomma, att foster af grof förseelse och vangömmo, utan uppsåt att dräpa eller befunnet våldsamt tecken, ljuter döden och å lön lägges.» — I öfverensstämmelse med ständernas ofvanberörda utlåtande affattades kungl. förordningen den 20 januari 1779, enligt hvilken dödsstraff icke skulle ifrågakomma i andra fall, än då hos kvinnan visats fullt uppsåt att afdagata fostret.

Lagkommittén gick vidare på den genom nyssnämnda åtgärder inslagna nya vägen. Dess förslag till straffbalk upptog i 16 kap. 9 § följande stadgande om barnamord: »Dödar moder, med uppsåt, sitt oäkta barn, under födseln eller inom ett dygn därefter, ehvad det sker genom handaverkan eller genom underlåtet af det, som till barnets bibehållande vid lif nödigt varit; dömes för barnamord till straffarbete i första grad» (d. v. s. på lifstid eller från nio till och med tolf år).

Lagberedningen, som i fråga om barnamord bibehöll den af lagkommittén gifna begreppsbestämningen, ansåg straffet böra ytterligare mildras och satte detsamma till fängelse på lifstid eller från åtta till och med tio år.

I en vid 1859—60 års riksdag framlagd kungl. proposition med förslag till ny misshandelsförordning utbyttes lagberedningens »vid födseln, eller inom ett dygn därefter» mot »vid födseln eller straxt därefter», hvilket lagutskottet ändrade till »vid födseln eller snart därefter». Sedan återremiss ägt rum med anmärkning, att hvarken ordet »straxt» eller ordet »snart» vore fullt lyckligt valdt för att utmärka fortvaron af det abnormalt själstillstånd, hvari kvinnan genom födsloarbetet blifvit försatt, yttrade utskottet, att det torde vara skäl att närma sig till den gamla lagens redaktion, hvarigenom väl icke uttryckligen angåfves något slags tidsbestämning, men där ej mindre användandet af ordet »foster» i stället för »barn» eller »spädt barn», som annorstädes i lagen förekomme, än äfven ordställningen i öfrigt häntydde på gärningens omedelbara sammanhang med den ställning, hvari kvinnan genom själfva födseln blifvit försatt. Med anledning häraf föreslog utskottet i ifrågavarande afseende den lydelse, som äfven upptogs först i 1861 års misshandelsförordning, och sedermera oförändradt i 1864 års strafflag 14 kap. 22 §, där det hette: »Har kvinna, som af olofflig beblandelse blifvit hafvande, vid födseln eller därefter uppsåtligen dödat sitt foster, vare sig genom handaverkan eller underlåtenhet af det, som till fostrets bibehållande

vid lif nödigt var: dömes, för barnamord, till straffarbete från och med fyra till och med tio år.

Sedermera blef genom lag af den 20 juni 1890 strafflatituden ändrad till straffarbete från och med två till och med sex år; dock att, där omständigheterna äro synnerligen försvärande, tiden för straffarbetet må höjas till tio år.

Genom lag den 12 juli 1907 sänktes ytterligare straffminimum till ett år.

Grunden till den särskilda behandling från lagstiftningens sida, hvarför ifrågavarande brott blifvit föremål, är, såsom redan af det anförda torde framgå, att söka, förutom däri att ett framfödt foster för dess moder äfven efter födelsen med visst fog kan te sig såsom en ej fullt själfständig, från henne skild varelse samt i moderns exceptionella fysiska tillstånd, äfven i den nödställda belägenhet, hvari särskildt den kvinna, som framfödt ett oäkta barn, mer än en annan moder kan befinna sig, och som för henne kan föranleda en under många förhållanden förklarlig önskan att röja barnet ur vägen och sålunda undgå den vanära och andra lidanden, af hvilka hon med eller utan skäl kan frukta att drabbas.

De omständigheter, som sålunda gifvit ifrågavarande brott dess specifika karaktär, hafva i olika länders lagstiftningar ansetts inverka i olika grad och på olika sätt.

Merendels förutsätter brottet, såsom fallet är hos oss, en i de respektive lagarnas mening oloffig beblandelse. I andra fall inträder den särskilda straffmildringen äfven efter födsel inom det af lagstiftningen erkända äktenskapet. Så är fallet bland annat i Frankrike, Schweiz, Nederländerna, Italien och Spanien. Den gällande österrikiska rätten gör härutinnan ingen annan skillnad mellan äkta och oäkta barn än beträffande straffsatsen. I vissa romanska länder är sluttiden för de här ifrågakommande omständigheternas särskilda inverkan i straffrättsligt afseende satt till den tidpunkt, då födelsen blifvit bekantgjord genom barnets införande i de officiella befolkningsregistren. Enligt den italienska lagen gälla dessa omständigheter i fråga om moder som inom de första fem dagarna efter födelsen dödar ett i befolkningsregistret ännu icke infördt barn. Flertalet strafflagar använda dock härutinnan mer allmänna ordalag i likhet med den svenska.

Såsom af det förut anförda redan torde framgå, ligger det konstitutiva i den hos oss använda metoden för bestämning af barnamordets begrepp till skillnad från vanligt mord, förutom i den oloffiga beblan-

delsen, dels däri att objektet för brottet skall kunna betecknas såsom foster, dels i det samband med själfva födelsen, hvori gärningen för öfrigt måste stå, och som i lagen uttryckts med »vid födelsen eller därefter».

Den begreppsbestämning, som sålunda i vår lag gifvits, lämnar visserligen en viss, om än begränsad möjlighet för domaren att med betraktande af omständigheterna i det särskilda fallet bedöma de förhållanden, som här åsyftas. Men å andra sidan ligger i dessa lagens uttryck, jämförda med det ovillkorliga straffbudet i fråga om vanligt mord, som uttalats i strafflagens 14 kap. 1 § och enligt hvilket straffet skall bestå i livvets förlust eller straffarbete på listid, en begränsning, som otvifvelaktigt under många omständigheter måste anses alltför snäf. Det ligger nämligen i öppen dag, att de skäl, som i fråga om bestämmande af barnamordsbegreppet i lagens nuvarande mening varit afgörande och verkat straffmildrande — moderns sinnesförfattning och nödställda belägenhet — ofta äga giltighet äfven sedan den tid flutit, som därutinnan måste anses af lagen åsyftad. Den nuvarande skarpa skillnaden i straffhänseende mellan de båda fallen — barnamord och annat mord — kan därför leda och har också i verkligheten ledt till resultat, som måste betecknas såsom för det allmänna rättsmedvetandet synnerligen stötande. Verkan af det otillfredsställande i sagda bestämmelser kan visserligen, såsom i andra fall, där strafflagstiftningen ej ger ett tillfredsställande uttryck för den rådande rättskänslan i ett visst afseende, mildras genom Konungens benådningsrätt. Men om man till stöd för uppehållande af den gällande rätten på detta område åberopar denna omständighet, förbiser man enligt Riksdagens uppfattning det förhållandet att en straffbestämmelse, från hvilken i benådningsväg ofta måste dispenserar, därigenom i viss mån ådagalägger sin olämplighet för fyllande af sitt ändamål, äfvensom att det resultat, som i benådningsväg vinnes, röner inverkan af straffbestämmelsen. Ej heller tages därvid behörig hänsyn vare sig till den felandes berättigade intresse eller till domaren, hvilken tydligen genom lagens brister i detta afseende måste kunna råka i en belägenhet, som blir desto mer brydsam ju hänsynfullare och mer samvetsöm han är i utöfningen af sitt kall.

Lika med motionären anser därför Riksdagen det vara af vikt, att den brist, som sålunda måste anses vidlåda den gällande lagstiftningen, undanröjes. Det af motionären i sådant afseende afgifna förslag, hvaraf skulle följa, att hvarje fall, där moder till oäkta barn beröfvade detsamma lifvet, skulle, oafsedt barnets ålder, rubriceras såsom barnamord i lagens mening, skulle emellertid innebära en alltför vidtgående och därigenom

ur samhällets synpunkt ej mindre bristfällig utväg, som alltså icke kan af Riksdagen förordas. En ändring i angifna syfte måste i allt fall äfven omfatta åtminstone 23 § i ifrågavarande kapitel i strafflagen, däri stadgas om försök till brott, som här afses.

Riksdagen, som finner en mera ingående undersökning nödig rörande hvilken utväg, som bör anlitas för näende af det åsyftade ändamålet, anser det därför böra öfverlätas åt Eders Kungl. Maj:t att efter erforderlig utredning föreslå den lagändring, som kan vara lämplig.

Af en sådan undersökning lär äfven framgå, huruvida och i hvad mån den mildring af straff, som enligt de i nuvarande lagstiftning meddelade bestämmelser gäller till förmån för moder, som af olofflig beblandelse blifvit hafvande, må böra utsträckas att kunna afse äfven gift kvinna.

Det synes Riksdagen, som om det utan afsevärd svårighet skulle låta sig göra att utan afbidan under en obestämd framtid af en mer omfattande omarbetning af vår strafflag genomföra den sålunda ifrågasatta lagändringen.

På grund af hvad Riksdagen sålunda anfört, får Riksdagen anhålla, att Eders Kungl. Maj:t täcktes låta utreda, i hvad mån och på hvad sätt lindrigare straff må kunna stadgas för kvinna, som, utan att de i 14 kap. 22—25 §§ strafflagen stadgade förutsättningar äro för handen, dödat sitt barn eller gjort försök därtill, samt för Riksdagen framlägga det förslag, som däraf kan föranledas.

Stockholm den 21 mars 1911.

Med undersätlig vördnad.
